

Zvláštní část trestního zákona

Trestní zákon :

- Základy trestní odpovědnosti - § 1 – 35
- Základy trestání - § 36 – 108
- Základní pojmy - § 109 – 139
- Jednotlivé skutkové podstaty - § 140 a násl.

- Časté změny ve zvláštní části, a to i po rekodifikaci – odraz změněných společenských poměrů.
- Úkol zákonodárce – reflektovat je, kriminalizovat jednání společensky nebezpečná
- Chyby – politizace a ideologizace (voluntarismus) – např. dřívější hlavy I. A II,

- Neznalost skutečných poměrů (trestnost homosexuality, týrání zvířat, drogových deliktů)
- Jednání nebezpečná, která není účelné trestat – přerušování těhotenství, nevěra
- Trestnost i jednání u nás se prakticky nevyskytují – obvykle na základě mezinárodních smluv. Princip monogamie, náboženské svobody, poškozování podmorských kabelů, otroctví apod.

- Kriminalizace (nové hospodářské trestné činy, poslední díl hlavy první, terorismus)
- Dekriminalizace (vypuštění dřívějších prvohlavových a hospodářských trestných činů, § 138)
- Penalizace (zavádění nových přísnějších trestních sazeb či zvyšování dosavadních)
- Depenalizace (snížení sazeb u hospodářských a majetkových trestných činů)

- Úkoly zvláštní části
- Konkretizace obecného pojmu trestný čin z § 13
- Určení jednotlivých skutkových podstat
- Odlišení trestných činů navzájem
- Odlišení od jiných typů deliktů
- Stanovení sankcí

- Vztah mezi obecnou a zvláštní částí
- Nelze oddělit v zájmu správného výkladu a aplikace
- Skutkové podstaty ze zvláštní části je třeba podle potřeby doplnit obecnými ustanoveními o trestní odpovědnosti, o trestání, základními pojmy definovanými od § 110 po § 139

- Skutkové podstaty
- - základní – obvykle v prvních odstavcích
- - kvalifikované – obvykle ve vyšších odstavcích, tvoří se tak, že se k základní skutkové podstatě přidá navíc některý další znak podstatně zvyšující škodlivost takových jednání
- privilegované – vyskytují se výjimečně, obvykle v samostatných ustanoveních, obsahují znaky které snižují obvyklou škodlivost jednání podobného druhu – např. § 142

- Skutkové podstaty
- - popisné
- Odkazovací (odkazují většinou na mimotrestní primární úpravu (např. § 270))
- Blanketní (odkaz na úpravu budoucí)
- SP
- Jednoduché
- kumulativní

- Určovatel pro rozdělení jednotlivých trestných činů do jednotlivých hlav je skupinový objekt trestného činu.
- Pořadí hlav určuje hierarchii chráněných zájmů ve společnosti.
- Změny v hierarchii vod roku 1950
- Hierarchie v jednotlivých hlavách a dílech
- Význam členění

Hlava I - trestné činy proti životu a zdraví

- Díl 1 – trestné činy proti životu
- Díl 2 – trestné činy proti zdraví
- Díl 3 – trestné činy ohrožující život nebo zdraví
- Díl 4 – trestné činy proti těhotenství ženy
- Díl 5 – trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem

Hlava II – trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti

- Díl 1 – trestné činy proti svobodě
- Díl 2 - trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

▪

Vražda - § 140

Nejzávažnější trestný čin obecné kriminality
s výjimečným trestem

Objekt – nejvýznamnější všbec – viz
postavení v TZ. Teze – životy všech lidí
mají stejnou cenu Problémy v době
covidové

Předmět – člověk, fyzická osoba od
okamžiku započetí porodu do cerebrální
smrti, usmrcení plodu stíháno podle jiných

▪

Objektivní stránka – konání i opomenutí,
způsob jednání není blíže vymezen.

Subjekt – fyzická i právnická osoba

Úmyslný trestný čin.

Vývoj trestání až do současné doby.

Kvalifikované skutkové podstaty

Exkurs – euthanatická vražda podle naší
úpravy i vývojových trendů

▪

§ 141 – zabití – nová privilegovaná SP

Usmrcení za dvojího typu okolností –
zhodnocení subjektivního duševního
stavu, provokace ze strany poškozeného.

Možnost případného využití při překročení
mezí nutné obrany

Návaznost na § 146a

Nižší trestní sazba

,

§ 142 – vražda novorozeného dítěte matkou
– klasická privilegovaní SP

Rozrušení způsobené porodem – řádově
maximálně hodiny po porodu.

Účastníci jsou trestní za vraždu

▪

§ 143 – usmrcení z nedbalosti

Porušení důležité povinnosti – výklad

§ 144 – návod a pomoc k sebevraždě

Sebevražda není trestná, u návodce a pomocníka jen v případě pokusu o sebevraždu

Rozdíl od euthanasie

Nízká trestní sazba

▪

§ 145 a násl. – těžké ublížení na zdraví,
ublížení na zdraví

Definice v § 122 TZ, blíže vymezit rozdíly.

Funkce pracovní neschopnosti při
posuzování.

Jednotlivé trestné činy a jejich formy se od
sebe liší zejména závažností způsobených
následků a formou zavinění

▪

§ 150/1, 150/2, 151 – neposkytnutí pomoci

Odst. 1 – porušení obecné povinnosti

Odst. 2 – porušení speciální povinnosti ve
smyslu § 112 TZ

§ 151 – subjekt řidič, který měl účast na
nehodě.

V případě způsobení následku odpovědnost
za poruchový trestný čin podle formy
zavinění následku

▪

§ 152, 153 – šíření nakažlivé lidské nemoci.

Nemoci – vládní nařízení stanoví seznam,
aktuálně sem patří i COVID a HIV

Např. i porušením karanténních předpisů.

Aktuálnost v dnešní době - § 152/2b,
zvýšená trestní sazba

V případě úmyslného způsobení následku –
příslušný poruchový trestný čin.

▪

§ 155 – ohrožení pohlavní nemocí

Syfilis, kapavka, měkký vřed, IV. pohlavní
choroba. Ne HIV AIDS

Podobné s předcházejícími ustanoveními.

§ 158 – rvačka

Vzájemné napadení nejméně tří osob, které střídají obranu a útok. Dvě osoby nebo větší počet, kde lze rozlišit obránce a útočníky – ne rvačka, případně výtržnictví, v případě ublížení na zdraví poruchový trestný čin, resp. v případě rvačky vyšší odstavec s přísnější sazbou. Ani zde neschází zavinění

▪

§ 159 a násl. – trestné činy proti těhotenství ženy.

Sama žena trestná není (§ 163), trestné jsou jen faktické formy účastenství na jejím jednání ze strany třetích osob.

Jiný způsob ochrany plodu - § 140 /3b- § 122/2g ve spojení s těžkou újmou na zdraví.

▪

Díl V. – sběrný, § 164 až 167

Speciální skutkové podstaty a nové SP byly zavedeny postupně, zejména novým trestním zákoníkem.

Jde o SP odkazovací, které odkazují na speciální právní úpravu, resp na normy nadnárodního charakteru (např. transplantační zákon. Příklad na základní skutkové podstaty ve vyšších odstavcích

▪

Hlava II. – trestné činy proti svobodě

Jde o útoky proti různým druhům základních ústavních práv a svobod. Postavení hned za ochranou života a zdraví.

Zásahy do těchto práv a svobod jsou možné jen na základě zákona, právě tato hlava představuje danou zákonnou výjimku.

Jednotná úprava bez členění, § 168 až 184

▪

§ 170 a 171 – zbavení a omezování osobní svobody.

Porušení svobody pohybu a pobytu.

Zbavení – závažnější, téměř se rovná uvěznění. Dlouhodobost, míra omezení pohybu.

Omezování – trestný čin trvajících (bránění osobní svobody pohybu. I krátkodobý, málo závažný.

▪

§ 173 – loupež.

Častý a závažný trestný čin s přísnou sazbou.

Trestný čin předčasně dokonaný.

Užití násilí nebo bezprostředního násilí vůči jiné osobě v úmyslu zmocnit se cizí věci. Stačí i malá intenzita, např. výhružné chování. Působí se na vůli osoby, za tím účelem může násilí směřovat i vůči jiným

▪

osobám či věcem. Věc musí být ve vztahu k pachateli cizí, nemusí na ní vzniknout škoda, poškozený ji ani nemusí mít u sebe

Rozdíl od krádeže § 205/1c. Bránit se je možno až do ukončení loupeže, nikoliv jen do dokonání.

Souběh s loupežnou vraždou je vyloučen.

Rozdíly od vydírání.

▪

§ 178 – porušování domovní svobody

Trestné již neoprávněné vniknutí či setrvání bez použití násilí.

Objektem je domovní svoboda – ochrana obydlí. Definice § 133, v praxi široký výklad. Svoboda musí být skutečně porušena – obydlí musí být skutečně využíváno – ne tedy např. prázdné hotelové pokoje, opuštěné nemovitosti atd.

▪

§ 184 – pomluva.

Verbální trestný čin, úvahy o jeho vypuštění a možnosti hájit se prostředky občanského práva.

Sdělení o jiném nepravdivého údaje způsobilého vyvolat popisovanou újmu u poškozeného. Zavinění je třeba dokázat i ve vztahu k nepravdivosti daného údaje.

Hlava III – trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

- Hlava IV – trestné činy proti rodině a dětem
- Hlava V – trestné činy proti majetku

Hlava VI – trestné činy hospodářské

- Díl 1 – trestné činy proti měně a platebním prostředkům
- Díl 2 – trestné činy daňové, poplatkové a devizové
- Díl 3 – trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou
- Díl 4 – trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu

Hlava VII – trestné činy obecně nebezpečné

- Díl 1 – trestné činy obecně ohrožující
- Díl 2 – trestné činy ohrožující vzdušný dopravní prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu

Hlava VIII – trestné činy proti životnímu prostředí

zákon o trestných činy proti občano
publice, cizímu státu a
mezinárodní organizaci

čl 1 – trestné činy proti základům
R

čl 2 – trestné činy proti
bezpečnosti ČR

čl 3 – trestné činy proti obraně
státu

Hlava X – trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

- Díl 1 – trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby
- Díl 2 – trestné činy úředních osob
- Díl 3 – úplatkářství
- Díl 4 – jiná rušení činnosti orgánů veřejné moci
- Díl 5 – trestné činy narušující soužití lidí
- Díl 6 – jiná rušení veřejného pořádku
- Díl 7 – organizovaná zločinecká skupina
- Díl 8 – některé další formy trestné součinnosti

Hlava XI – trestné činy proti branné povinnosti

Hlava XII – trestné činy vojenské

- Díl 1 – trestné činy proti vojenské podřízenosti a cti
- Díl 2 – trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu
- Díl 3 – trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby
- Díl 4 – trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil
- Díl 5 – trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů.

Hlava XIII – trestné činy proti lidskosti, proti míru

- Díl 1 – trestné činy proti lidskosti
- Díl 2 – trestné činy proti míru a válečné trestné činy
- Díl 3 – společné ustanovení

Postup při rozboru jednotlivých skutkových podstat

- 1 – zařazení do hlavy a oddílu podle objektu trestného činu
- 2 – objektivní stránka trestného činu, zejména jednání
- 3 – subjekt TČ – vlastnosti pachatele, speciální pachatel
- 4 – subjektivní stránka – zavinění a pohnutka
- 5 – další zvláštnosti (souběh s jinými trestnými činy, účinná lítost apod.).